

От институция до живот в общността: основни констатации и становища на FRA

Обобщено изложение

Хартата на основните права на Европейския съюз излага права, които са от особено значение за хората с увреждания, най-важните от които са интеграцията на хората с увреждания (член 26) и недискриминацията (член 21).

„Признаването на правото на живот в общността означава да се даде възможност на хората да живеят пълноценно в рамките на обществото [...]. Това е фундаментална платформа за всички останали права: предварително условие всеки да се ползва от всичките си човешки права е да се намира в рамките на общността.“

Комисар по правата на човека за Съвета на Европа (2012 г.), „Правото на хората с увреждания да живеят независимо и да бъдат включени в общността“ (*The right of persons with disabilities to live independently and be included in the community*), Тематичен документ, стр. 5.

Член 19 от Конвенцията на Организацията на обединените нации (ООН) за правата на хората с увреждания (КПХУ) определя правото на независим живот и включване в общността. Той лежи в сърцето на Конвенцията. Той представя „сбора от различните части на конвенцията“ и обединява принципа на равенство, самостоятелност и включване.¹ Всичко това подкрепя подхода на Конвенцията, насочен към правата на хората с увреждания. Документът скъсява името на правото на „право на независим живот“. Всички държави — членки на ЕС, с изключение на една, и самият ЕС, са ратифицирали КПХУ, като се

1 Служба на Върховния комисар по правата на човека за Европа (2012 г.), *Право на живот – да живееш независимо и да бъдеш включен в общността*, стр. 24.

ангажират да постигнат независим начин на живот за хората с увреждания.

КПХУ не споменава изрично деинституционализацията. Въпреки това, Комитетът за правата на хората с увреждания (Комитет за КПХУ) подчерта, че това е съществен елемент от изпълнението на член 19, тъй като „независимият живот и включването в общността се отнасят до условията на живот извън специализирани заведения от всякакъв вид“.²

Няма международно признато определение на деинституционализация. Службата на Върховния комисар по правата на човека на ООН (ОНСНР) го описва като „процес, който предвижда промяна в условията на живот на хората с увреждания, от институционални и други сегрегационни условия към система, позволяваща социално участие, където в общността се предоставят услуги според индивидуалната воля и предпочитания“.³ Докладът използва термина „преход от институционална

2 По-специално вижте Комитета за КПХУ (2017 г.), *Общ коментар № 5 – член 19: Независимият живот и включването в общността*, CRPD/C/18/1, 29 август 2017 г., параграф 16, буква в). Много организации, включително FRA, представиха писмени коментари по проекта на Общия коментар.

3 Общото събрание на ООН (2014 г.), Тематично проучване на правото на хората с увреждания да живеят независимо и да бъдат включени в общността: доклад на Службата на Върховния комисар на ООН по правата на човека (*Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community: report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*), A/HRC/28/37, 12 декември 2014 г., параграф 25.

подкрепа към подкрепа в общността“ взаимно-заменяемо с „деинституционализация“.

Постигането на този преход следователно не се ограничава до промяна на мястото или вида на местопребиваване. Това ще доведе до дълбока промяна от една среда, характеризираща се с рутинна и „институционална култура“ към среда, в която хората с увреждания упражняват избор и контрол върху живота си и получават подкрепата, от която се нуждаят. Поради това „деинституционализация“ не означава само закриване на институции. Терминът обхваща разработването на „набор от услуги в общността [...] за да се предотврати нуждата от институционални грижи“.⁴

Серията от три части на FRA, посветена на тази тема, публикувана през октомври 2017 г., разглежда три важни фактора в превръщането на деинституционализацията в реалност: ангажменти и структури, бюджетиране и финансиране и измерване на резултатите за хората с увреждания. Взети заедно, трите доклада предоставят важни резултати и изводи, които могат да подкрепят настоящите усилия за осъществяване на независим живот на хората с увреждания.

⁴ Европейска експертна група по „Преход от институционална подкрепа към подкрепа в общността“ (2012 г.), Общоевропейски насоки за прехода от институционална подкрепа към подкрепа в общността, стр. 27.

Част I: ангажменти и структури

- С ратифицирането на КПХУ, ЕС и 27 от държавите – членки се ангажираха да реализират правото на хората с увреждания да живеят независимо и да бъдат включени в общността, включително чрез напускане на институции и преход към живот в общността. Ирландия е подписала, но още не е ратифицирала КПХУ.
- ЕС засили ролята си в подкрепа на деинституционализацията, като изиска от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) да подкрепят прехода от институционална подкрепа към подкрепа в общността за хората с увреждания.
- Повечето държави – членки на ЕС, са приели стратегии, които обхващат деинституционализацията. Някои стратегии обаче не разполагат с адекватно финансиране, ясни срокове и норми, и липсващо или недостатъчно участие на организации на хора с увреждания, което поражда необходимост да се повиши тяхната ефективност.
- Някои държави – членки на ЕС, изрично се ангажираха да не изграждат нови институции и да спрат нови приеми в съществуващи институции.
- Има голямо разнообразие в начина, по който държавите – членки на ЕС, организират деинституционализацията. В някои държави членки отговорността за услугите в общността се поема от националните органи, в други от регионалните органи, а има и трета група, в която отговорността е поделена между регионалните и националните органи.
- Координирането на различните нива и сектори на правителството, участващи в деинституционализацията, представлява голямо предизвикателство. По-специално относително малко държави – членки са създали начини за сътрудничество между различните сектори, участващи в процеса.

Реализирането на правото на хората с увреждания да живеят независимо и да бъдат включени в общността изисква прилагането на смислена и устойчива деинституционализация. Доказателствата на FRA показват, че една от ключовите начални точки е стратегия за деинституционализация или друга такава, която включва действия за деинституционализация. Предишните

становища на FRA приканват организациите на хората с увреждания да бъдат тясно ангажирани в разработването на такива политики.⁵

Становище 1 на FRA

Всички държави – членки на ЕС, трябва да изготвят и приемат стратегиите за деинституционализация. Тези стратегии трябва да са основани на доказателства, като представят цялостно картографиране на нуждите, породени от процеса на деинституционализация. Те следва също да имат и достатъчно широк обхват, за да покрият различните сектори, участващи в прехода от институционална подкрепа към подкрепа в общността. Това включва здравеопазване, заетост и жилищно настаняване, в допълнение към услуги в общността за подкрепа на хората с увреждания.

Държавите – членки на ЕС следва да гарантират, че активно включват хората с увреждания и техните представителни организации в процеса на разработване, изпълнение и оценката на стратегията за деинституционализация.

Становище 2 на FRA

Стратегиите на държавите – членки за деинституционализация трябва да включват конкретни цели с ясни срокове. От държавите – членки се очаква и адекватно финансиране на изпълнението на тези стратегии.

Становище 3 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да гарантират, че независимите органи редовно преразглеждат прилагането на стратегиите за деинституционализация. Държавите – членки следва да обмислят разработването на показатели за проследяване на напредъка по време на изпълнението на стратегията, за да се открият пропуски в прилагането.

Деинституционализацията в духа на КПХУ включва трансформиране на подкрепящи услуги за хора с увреждания, така че да бъде осигурена

⁵ FRA (2016 г.), Доклад относно основните права от 2016 г., Люксембург, Служба за публикации.

гама от персонализирана подкрепа в общността. Това има сериозни последици за планирането и предоставянето на такива услуги.

Докладът подчертава, че независимо от националния подход към възлагането и администрирането на услуги в общността, постигането на деинституционализация изисква координация между националните, регионалните и местните органи както в рамките на отделните сектори, така и между тях.

Становище 4 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да разработят механизми за осигуряване на ефективна координация между съответните общински, местни, регионални и национални органи. Държавите – членки следва също така да улеснят прехвърлянето на поддържащи услуги в различни административни сектори.

Деинституционализацията изисква премахването на институционалните услуги да бъде съчетано с разработването на достъпни поддържащи услуги в общността. Това включва между-секторен подход, който интегрира както специализираните услуги за хора с увреждания, така и общите услуги за местната общност като цяло. Деинституционализацията вероятно ще изисква и разработването на нови и иновативни поддържащи услуги, адаптивни към индивидуалните нужди.

Становище 5 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да разработят механизми за осигуряване на ефективна координация между съответните сектори, участващи в деинституционализацията, включително жилищно настаняване, заетост, здравеопазване и социални услуги.

Когато биват използвани европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), държавите – членки и Европейската комисия следва да гарантират, че новосъздадените поддържащи услуги в общността са финансово и практически устойчиви.

Част II: финансиране и бюджетиране

- Необходима е фундаментална промяна в начина, по който се финансират услугите за хора с увреждания, за да се реализира на практика правото на независим живот на хората с увреждания. Това включва пренасочване на инвестициите от институции към персонализирани услуги в общността, които се ръководят и контролират от хората с увреждания.
- Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) играят важна роля в подкрепа на процеса на деинституционализация в много държави – членки на ЕС. Част от средствата обаче вече са изразходвани за обновяване на съществуващи институции или за изграждане на нови институции.
- За финансовия период 2014–2020 г. ЕС въведе мерки, които да гарантират, че ЕСИФ подкрепя деинституционализацията, и по-специално условията, които трябва да бъдат изпълнени, преди средствата да бъдат изразходвани (така наречените предварителни условия). Гражданското общество играе решаваща роля при официалното и неформалното наблюдение на използването на средствата, за да гарантира, че тези мерки се прилагат на практика.
- Различните нива и сектори на правителството споделят отговорността за финансирането на деинституционализацията и услугите в общността. Включването на сложна комбинация от публични органи, източници на финансиране и видове доставчици на услуги може да доведе до регионални различия в предоставянето на услуги в държавите – членки.
- Много държави – членки продължават да инвестират значителни ресурси в институции за хора с увреждания. Това не насърчава целта за независим живот съгласно член 19 от КПХУ.
- Когато съществуват стратегии за деинституционализация и те са придружени от конкретни бюджетни средства, те могат да бъдат основа за целево финансиране за прехода от институционална подкрепа към подкрепа в общността.
- В отделните държави – членки и в ЕС липсват стабилни, сравними и своевременни данни за бюджетните средства за услуги за хора с увреждания. Това възпрепятства

разработването на политики, основани на доказателства, и подкопава усилията за постигане на деинституционализация.

Всички държави – членки на ЕС, с изключение на една, и самият ЕС, са ратифицирали КПХУ, като се ангажират да постигнат независим начин на живот за хората с увреждания. Осъществяването на тази цел изисква пренасочване на средства от институционални услуги към услуги в общността. Доказателствата, събрани от FRA, показват, че липсват изчерпателни данни за това дали в държавите – членки на ЕС, се извършва подобно финансиране. Примерите обаче показват, че много държави – членки продължават да инвестират значителни ресурси в институции за хора с увреждания.

Становище 1 на FRA

Когато участват ЕСИФ, държавите – членки и Европейската комисия следва постепенно да прекратят инвестициите в институции. Вместо това, те трябва да осигурят достатъчно финансиране на услуги в общността, които се ръководят и контролират от хората с увреждания. Трябва да обърнат специално внимание на разработването на персонализирани възможности за финансиране, като директни плащания и лични бюджети.

Държавите – членки на ЕС и Европейската комисия трябва да осигурят плавен преход при финансирането на процесите на деинституционализация. Те не трябва да премахват институционалните услуги, предоставящи съществена подкрепа, преди услугите в общността да са налице.

ЕС и държавите – членки са задължени да гарантират, че ЕСИФ се използват за подпомагане на прилагането на КПХУ. Това включва деинституционализация и правото на независим живот. Този доклад показва, че мерките, въведени за периода на финансиране 2014–2020 г., могат да служат като силни инструменти, за да се гарантира, че средствата се разпределят в съответствие с КПХУ и Хартата на основните права на ЕС. Тези мерки включват *предварителни условия* и практически насоки как да се използва ЕСИФ за по-нататъшно деинституционализиране.

Доказателствата на FRA показват също, че реализирането на обещанието на тези инструменти изисква засилване на мониторинга върху

използването на ЕСИФ и прилагане на финансови корекции, където средствата са неправомерно изразходвани. Докладът подчертава заключенията на Европейския Омбудсман относно важната роля, която публичните и независимите органи, включително гражданското общество, оказват в предоставянето на информация, необходима за ефективното наблюдение и контрол на ЕСИФ.⁶

Становище 2 на FRA

Европейската комисия следва да продължи да работи с държавите – членки на ЕС, за създаване и поддържане на ефективни, добре финансирани и независими комитети за мониторинг на ЕСИФ. В тези комитети трябва да участват и представители на организациите на хората с увреждания, които да имат равни права за вземане на решения.

Становище 3 на FRA

Европейската комисия следва да прилага финансови корекции, както е предвидено в регламентите на ЕСИФ за всякакви нередности. Това включва използване на средствата с цел задържане на хората с увреждания в институционални условия чрез обновяване на съществуващи институции или изграждане на нови институции. Европейската комисия следва да гарантира, че налагането на икономически санкции не влошава положението с основните права на хората с увреждания.

Становище 4 на FRA

При мониторинга и оценката на използването на ЕСИФ, институциите на ЕС и държавите – членки следва да използват съответната информация и данни, събрани от европейските и националните органи, националните органи по правата на човека и организациите на гражданското общество. По препоръка на Европейския омбудсман, Европейската комисия трябва да обмисли създаването на онлайн платформа за организации, които да могат да докладват за злоупотреби със средства и да подават жалби и доклади „в сянка“ (shadow reports).

⁶ Европейски омбудсман (2015 г.), Европейския омбудсман за приключване на разследването по собствена инициатива OI/8/2014/AN относно Европейската комисия, Насока vii.

Деинституционализирането в духа на КПХУ включва трансформиране на подкрепящи услуги за хора с увреждания, така че да бъде осигурена гама от персонализирана подкрепа в общността. Това има сериозни последици за финансирането на такива услуги.

Договорености относно финансирането на услуги за хора с увреждания в държавите – членки на ЕС са много сложни. Те често включват няколко нива на управление и различни източници на финансиране, както и различни доставчици на услуги. Данните на FRA показват, че местните и регионалните власти играят ключова роля в тази сложна картина. Независимо от националния подход към финансирането на услугите в общността, постигането на деинституционализация изисква координация между националните, регионалните и местните органи както в рамките на отделните сектори, така и между тях.

Становище 5 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да разработят механизми за осигуряване на ефективна координация между националните, регионалните и местните бюджетни органи, участващи във финансирането на услуги за хора с увреждания, както в рамките на различните сектори, така и между тях. Това следва да включва създаването на платформи за редовен и структуриран обмен на опит във всички органи, отговарящи за финансирането на деинституционализацията и услугите в общността.

Становище 6 на FRA

Когато участват ЕСИФ, държавите – членки на ЕС и Европейската комисия следва да разработят програми за обучение относно правните задължения произтичащи от КПХУ за финансиране на услуги за хора с увреждания. Те могат да се основават на съществуващото обучение относно използването на ЕСИФ за деинституционализация на служителите на Европейската комисия и на националните управляващи органи. Особено внимание следва да се обърне на повишаването на капацитета на местните и регионалните власти.

Европейската комисия и държавите – членки на ЕС, следва да гарантират, че хора с увреждания и техните представителни организации, и националните органи за защита на правата на човека участват активно в проектирането, предоставянето и оценката на програмите за обучение.

Този доклад подчертава липсата на ясни, сравними и своевременни данни за финансирането на деинституционализацията и услугите в общността. Подобни пропуски в данните възпрепятстват бюджетното планиране, базирано на нуждите. Те също така ограничават способността на държавите членки да осъществят прехода от институционална подкрепа към подкрепа в общността. Освен това според данните на FRA пропуските в данните не позволяват на държавите – членки да покажат значителен напредък в прилагането на член 19 от КПХУ.

Становище 7 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да събират и сравнят надеждни, съпоставими и своевременни данни за финансирането на деинституционализацията и услугите в общността. За да се подобри отчетността и прозрачността, тези данни следва да бъдат обществено достъпни. Това би могло да включва събиране и публикуване на данни за прилагане на показатели, основани на правата на човека, като тези, разработени от FRA за член 19 от КПХУ.

Част III: резултати за хората с увреждания

- Във всички области, анализирани в този доклад, става ясно, че хората с увреждания, живеещи в общността, изпитват много повече затруднения при воденето на независим живот, отколкото хората без увреждания. Това е особено очевидно сред хората с по-тежки увреждания и сред хората с по-нисък икономически статус.
- Хората с увреждания в значително по-малка степен се чувстват свободни да решават как да живеят живота си в сравнение с хората без увреждания. Те са и по-склонни да се чувстват изоставени от обществото.
- Голям брой от хората с увреждания продължават да живеят в институции в държавите – членки на ЕС.
- Средно, хората с увреждания са по-малко удовлетворени от средата в общността, отколкото хората без увреждания.
- В държавите – членки на ЕС, са налице различни услуги в общността за хората с увреждания. Това включва някаква форма на предоставяне на персонална помощ в 22 държави – членки. Въпреки това, за много хора с увреждания, живеещи в общността, помощта, която те получават за извършването на ежедневни задачи, не е достатъчна, за да отговори на нуждите им.
- Почти половината от хората с увреждания срещат трудности при използването на обществени услуги като пазаруване на хранителни стоки, банкиране, пощенски услуги, първични здравни прегледи и обществен транспорт.
- В отделните държави – членки и в ЕС липсват надеждни, сравними и своевременни данни за резултатите относно независимия живот за хората с увреждания. По-специално има много малко информация относно броя на хората с увреждания, живеещи в институции, и техният опит. Това възпрепятства изготвянето на политики, основани на доказателства, и подкопава усилията за реализиране на правото на независим живот.

Член 19 изисква всички хора с увреждания да могат да избират къде и с кого да живеят на равна основа с останалите. За осъществяването

на този избор трябва да има набор от подходящи условия за живот в общността. Докладът показва, че хората с увреждания обаче са по-малко удовлетворени от жилищната среда в сравнение с другите. Това предполага необходимост от оценка на пригодността на жилищните фондове и политиките за планиране, за да се отговори по-добре на изискванията за подходяща среда за хората с увреждания, например по отношение на местоположението, достъпността или адаптациите, свързани с уврежданията.

Институционализираните условия възпират хората с увреждания да упражняват избор и да контролират ежедневието си. До такава степен, че те са несъвместими с член 19. Това включва ненужното прибягване до живеене в институционализирани условия поради липсата на подходящи алтернативи. Докладът на FRA *Избор и контрол: правото на независим живот* подчертава това.⁷

Становище 1 на FRA

Държавите – членки на ЕС трябва да гарантират наличието на набор от подходящи условия за живот в общността, които предоставят на хората с увреждания смислен избор за това къде да живеят, независимо от вида и степента на увреждане. Особено внимание следва да се обърне на хората с увреждания, изложени на риск от бедност.

Становище 2 на FRA

Държавите – членки на ЕС трябва да въведат мерки за прекратяване на институционализацията на хората с увреждания. Това включва закриване на съществуващи институционални структури и прекратяване на приема в тях. Тези стратегии трябва да са основани на факти от национални стратегии за деинституционализация и да представляват цялостно картографиране на състоянието на деинституционализацията в държавите – членки.

⁷ FRA (2012 г.), *Избор и контрол: правото на независим живот*, Люксембург, Служба за публикации на ЕС.

От съществено значение за постигане на независим живот е индивидуализираната, контролирана от потребителя подкрепа. Тя дава възможност на хората с увреждания да бъдат включени в общността. Това изисква както подходящи услуги, така и уважение към достойнството и индивидуалната автономия на хората с увреждания. Докладът посочва, че в държавите – членки на ЕС, има пропуски в предоставянето на услуги в общността и където има такива, те често не са достатъчни, за да отговорят на нуждите на потребителите.

Асистентските услуги са особено подходящи, тъй като предлагат на хората с увреждания избор и контрол върху тяхната подкрепа. Данните на FRA показват, обаче, че такива услуги няма във всички държави – членки.

Становище 3 на FRA

Държавите – членки на ЕС трябва да гарантират, че за всички хора с увреждания, независимо от типа увреждане, има осигурена подходяща, качествена и свободно избрана индивидуална подкрепа за независим живот. Тази подкрепа трябва да бъде налична, независимо от условията на живот на индивида. Освен това, тя следва да бъде под контрола на потребителя.

Държавите – членки на ЕС трябва да обърнат специално внимание на разработването на асистентски услуги.

Равният достъп на хората с увреждания до услуги и съоръжения за общото население като образование, транспорт и жилищно настаняване, дава възможност на хората с увреждания да участват активно и смислено в обществения живот. Докладът показва, че в сравнение с другите, хората с увреждания по-често се сблъскат с бариери при достъпа до услуги, които са широко-достъпни за обществеността. Осигуряването на услуги, отговарящи на потребностите на хората с увреждания, оказва сериозни последици за начина на предоставяне на услуги в различните сектори. По-специално такъв е случаят по отношение на осигуряването на достъпност, равно третиране и недискриминация.

Един от начините за подобряване на достъпността е разработването на минимални стандарти и насоки за достъпност, съгласно показателите за правата на човека на FRA относно политическото участие на хората с увреждания.

Становище 4 на FRA

Държавите – членки на ЕС следва да разширят обхвата на забраната за дискриминация на основание увреждане, така че да се обхване предоставянето на стоки и услуги на разположение на широката общественост. Те трябва да гарантират, че липсата на осигуряване на подходяща среда се признава за форма на дискриминация. Подходящата среда включва изменения и корекции, които гарантират, че хората с увреждания могат да упражняват правата си на равна основа.

ЕС трябва спешно да приеме предложения Европейски акт за достъпност, за да определи минимални стандарти за достъпност на ключови продукти и услуги в ЕС. Законодателят на ЕС следва да разгледа и всички възможности, за да гарантира бързото приемане на предложената Директива за равно третиране. Това ще гарантира еднаква защита срещу дискриминация въз основа на увреждане при достъпа до стоки и услуги.

Становище 5 на FRA

ЕС и държавите членки следва да развиват, разпространяват и наблюдават прилагането на минимални стандарти и насоки за достъп до съоръжения и услуги, отворени или предназначени за обществеността. Тези критерии трябва да обхващат нуждите за достъпност на всички хора с увреждания.

Член 31 от КПХУ изисква държавите, станали страни по Конвенцията, да „събират подходяща информация, включително статистически и научни данни“, за да дадат възможност на създателите на политики „да формулират и прилагат политики с оглед ефективното прилагане на настоящата конвенция“. На практика докладът показва, че в отделните държави – членки и в ЕС липсват надеждни, сравними и своевременни данни за резултатите от независимия живот за хората с увреждания. Това ограничава възможността на държавите – членки да прилагат член 19, тъй като възпрепятства изготвянето на политики, основани на доказателства. Освен това пропуските в данните пречат на държавите – членки да демонстрират значителен напредък в постигането на независим живот.

Становище 6 на FRA

ЕС и държавите членки следва да събират и съпоставят надеждни, съпоставими и своевременно данни за постигане на правото на независим живот на хората с увреждания. Събирането на данни трябва да включва хора с увреждания, живеещи в институции. Това би могло да включва събиране и публикуване на качествени и количествени данни за прилагане на показатели, основани на правата на човека, като тези, разработени от FRA за член 19 от КПХУ. За да се подобри отчетността и прозрачността, тези данни следва да бъдат общественодостъпни.

Становище 7 на FRA

Евростат и националните статистически служби в държавите – членки на ЕС следва да продължат да работят с международни органи като Вашингтонската група по статистика на уврежданията, за да разработят приобщаващи методологии за събиране на статистически данни за правото на независим живот. Тези методологии следва да позволяват категоризация на данните по вида и тежестта на увреждането. Събирането на статистически данни следва да улесни участието на всички хора с увреждания, включително тези с тежки увреждания и тези живеещи в институции.

Държавите-членки на ЕС и самият ЕС са ратифицирали КПХУ, ангажирайки се да осъществят независим начин на живот за хората с увреждания. Това изисква значимо и устойчиво преминаване от институционален начин на живот към живот в общността. Тази публикация обобщава резултатите от трите доклада на ФРА, насочени към различни аспекти на деинституционализацията. Първият и вторият доклад подчертават задълженията, които ЕС и държавите-членки са се ангажирали да изпълнят, и разглеждат как структурите за финансиране и бюджетиране могат да превърнат тези ангажименти в реалност. Третият доклад прави оценка на това до каква степен държавите-членки са приложили правото на независим живот, съсредоточавайки се върху ефекта от ангажиментите и финансирането върху ежедневието на хората с увреждания. Взети заедно, докладите предоставят важни прозрения, които могат да подпомогнат протичащите процеси на промяна.

Допълнителна информация:

За пълния текст на доклада на ФРА относно *From institutions to community living*, вж:

- *Part I: commitments and structures* <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/independent-living-structures>
Easy-read: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/institutions-community-living-part-i-commitments-and-structures-easy-read>;
- *Part II: funding and budgeting*, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/independent-living-funding>
Easy-read: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/institutions-community-living-part-ii-funding-and-budgeting-easy-read>;
- *Part III: outcomes for persons with disabilities*, <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/independent-living-outcomes>
Easy-read: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/institutions-community-living-part-iii-outcomes-persons-disabilities-easy-read>.

Вижте също други публикации на ФРА в тази област:

- ФРА (2014 г.), *Indicators on the right to political participation of people with disabilities*, Онлайн изследовател на данни, <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/polpar?mdq1=theme&mdq2=212>.
- ФРА (2012 г.), *Choice and control: the right to independent living*, Люксембург, Служба за публикации, <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/choice-and-control-right-independent-living> достъпно на датски, английски, немски, гръцки и френски език, <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/choice-and-control-right-independent-living-summary-report>

За общ преглед на дейностите на ФРА относно правата на хората с увреждания вж. <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>.

FRA – АГЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Виена – Австрия
Тел. +43 158030-0 – Факс +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Служба за публикации

Снимки (заглавна страница): © AdobeStock (от ляво на дясно: Dan Race; Rawpixel.com; Dörr&Frommherz)
© Агенция на Европейския съюз за основните права, 2018

Print: ISBN 978-92-9491-996-0, doi:10.2811/22881
PDF: ISBN 978-92-9491-999-1, doi:10.2811/58392